

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja õppekava

Kristina Sildos

**KOORIJUHTIDE MEETODID ÕPILASTE MOTIVATSIOONI HOIDMISEKS II JA
III KOOLIASTME KOOLIKOORIDES**

Magistritöö

Juhendaja: Kaie Mägimets, MA,

TÜ VKA üldhariduskooli muusikaõpetuse didaktika lektor

Kaasjuhendaja: Marvi Remmik, PhD

Tartu 2026

RESÜMEE

Koorijuhtide meetodid õpilaste motivatsiooni hoidmiseks II ja III kooliastme koolikoorides

Käesoleva uurimuse eesmärk oli selgitada, milliseid pedagoogilisi meetodeid kasutavad koorijuhid II ja III kooliastme õpilaste motivatsiooni hoidmiseks ning millised tegurid seda mõjutavad. Uuring põhines kvalitatiivsel lähenemisel: andmed koguti poolstruktureeritud intervjuude kaudu ja analüüsiti sisuanalüüsi meetodil. Tulemused näitasid, et motivatsiooni mõjutavad ealine areng, konkureerivad huvid, sõprade mõju ja esinemisvõimalused. Olulisteks toetavateks teguriteks olid jõukohane repertuaar, positiivne õhkkond ja õpetaja eeskuju. Samuti rõhutati kooli ja vanemate toe tähtsust. Järeldusena selgus, et motivatsiooni hoidmine eeldab mitmetasandilist lähenemist, kus pedagoogilised võtted, sotsiaalne keskkond ja väline tugi toimivad koos. Uurimus annab praktilisi suuniseid koorijuhtidele ning aitab paremini mõista noorte lauljate motivatsiooni kujunemist ja hoidmist.

Võtmesõnad: *koolikoor, õpilaste motivatsioon, repertuaar, pedagoogilised meetodid*

ABSTRACT

Methods Used by Choir Conductors to Maintain Student Motivation in Second and in the Third Stage Choirs

The aim of this study was to identify pedagogical methods used by choir conductors to maintain student motivation in lower and upper secondary school choirs, and the factors influencing it. A qualitative approach was used, with data collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis. The results showed that motivation is shaped by age, competing interests, peer influence, and performance opportunities. Key supporting factors include engaging repertoire, a positive learning environment, and the teacher's role. Support from parents and school leadership was also important. The findings suggest that maintaining motivation requires a multi-level approach combining pedagogical, social, and external factors. The study provides practical guidelines for choir conductors and contributes to a better understanding of the development and maintenance of young singers' motivation.

Keywords: *school choir, student motivation, repertoire, pedagogical methods*

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TEOREETILINE TAUST.....	6
1.1. Motivatsiooni olemus ja alused.....	6
1.2. II ja III kooliastme õpilase arengu ja motivatsiooni iseärasused.....	7
1.3. Koorijuhi pedagoogilised meetodid motivatsiooni toetamiseks.....	8
1.4. Koolikooris laulmise väärtus hariduslikus ja sotsiaalses kontekstis.....	10
2. METOODIKA.....	12
2.1. Valim.....	12
2.2. Andmete kogumine.....	13
2.3. Andmete analüüsimine.....	14
3. TULEMUSED.....	16
3.1. Õpilaste motivatsiooni mõjutavad tegurid kooris osalemiseks.....	16
3.2. Lauljate koorist lahkumise põhjused.....	17
3.3. Koorijuhtide meetodid muutuva koosseisuga koori muusikalise taseme saavutamisel ja hoidmisel.....	18
3.4. Koorijuhi roll toetava sotsiaalse keskkonna kujundamisel ja tema tööga seotud väljakutsed.....	20
4. ARUTELU.....	23
4.1. Uurimistulemuste tõlgendus ja järeldus.....	23
4.2. Praktilised soovitused.....	24
4.3. Uuringu piirangud ja edasised uurimissuunad.....	25
TÄNUSÕNAD.....	26
AUTORSUSE KINNITUS.....	27
KASUTATUD KIRJANDUS.....	28
LISAD.....	30
Lisa 1 Küsimustik õpetajatele.....	30

SISSEJUHATUS

Riikliku õppekava kohaselt on koorilaul ja laulupeotraditsiooni järjepidev edasikandmine kõigi kooliastmete ühine ülesanne (Põhikooli riiklik õppekava, 2024). Kooslaulmine pakub õpilastele mitmeid arenguvõimalusi, kuid proovides osalemine ja motivatsioon võivad olla kõikuvad. Kuigi laulupeo aastatel võib huvi koorilaulu vastu suurened, ei taga see püsivat osalust ega sisemist motivatsiooni.

Koolikoorides võib motivatsiooniprobleem olla märkimisväärne, kuna õpilaste koosseis muutub pidevalt ning II ja III kooliastmes toimuvad olulised arengulised muutused. Selles vanuses Ryan ja Deci (2000) järgi suureneb eakaaslaste mõju ning kujuneb õpilaste enesehinnang ja sotsiaalne identiteet. Lisaks mõjutavad kooris osalemist füsioloogilised muutused, näiteks häälemurre, mis võib tekitada ebakindlust ja vähendada osalemissoovi, eriti poiste puhul.

Kuigi II ja III kooliastmes esineb märkimisväärseid erinevusi nii vanuse, soo kui ka hääle arengu osas, käsitletakse käesolevas töös koolikoori kui tervikut, keskendudes üldistele motivatsiooniteguritele, mis mõjutavad õpilaste osalust sõltumata kooriliigist. Vanemaks saades vajavad õpilased rohkem kaasamist, et tekiks seotus ja huvi, mida rõhutavad ka Ryan ja Deci (2000).

Eesti laste vaimse tervise uuringud viitavad, et noorte seas on sagenenud stress, ärevus ja depressiivsete sümptomite esinemine, mis võivad omakorda mõjutada keskendumisvõimet ja raskendada püsiva tähelepanu hoidmist (Tervise Arengu Instituut, 2025). See võib mõjutada ka kooritegevust ja repertuaari omandamist. Samal ajal võib õpilastele sobimatu repertuaar suurendada ebakindlust ja stressi, eriti juhul, kui see ei vasta nende võimetele või huvidele.

Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatud riikliku õppekava juhise järgi mõistab II ja III kooliastme lõpuks õpilane enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulupidu ning osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana (Põhikooli riiklik õppekava, 2024).

Käesoleva uurimistöö eesmärk on välja selgitada, millised meetodid ja repertuaari valikud mõjutavad II ja III kooliastme õpilaste motivatsiooni ja osalust koolikoorides ning millised on õpetajate vaatenurgad kooritegevuses osalemise põhjustele ja takistustele. Tuginedes teoreetilises osas käsitletud enesemääratlemise teooriale, on uurimuse fookuses see, kuidas koorijuhid toetavad õpilaste autonoomiat, kompetentsust ja seotust.

Töö autor on töötanud koorijuhina nii täiskasvanute harrastuskooride kui ka koolikooride juures, kuid magistritöös keskendutakse just koolikooridele ja otsitakse vastuseid järgnevatele küsimustele:

- Millised tegurid mõjutavad II-III kooliastme õpilaste soovi kuuluda koolikoori?
- Millised on õpilaste peamised koorist lahkumise põhjused?
- Milliste meetoditega on võimalik saavutada ja hoida muutuva koosseisuga koori muusikalist taset?
- Milline on koorijuhil roll toetava sotsiaalse keskkonna kujundamisel ning milliste väljakutsetega ta oma töös silmitsi seisab?

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade teoreetilisest taustast, käsitledes motivatsiooni olemust ja peamisi motivatsiooniteooriaid, murdealiste õpilaste arengulisi eripärasid, koorilaulu rolli ning õpetaja mõju õpilaste motiveerimisel. Teises peatükis kirjeldatakse uurimuse metoodikat, sealhulgas andmete kogumise viise, valimi kujunemist ja uurimisprotseduuri. Kolmandas peatükis esitatakse andmete analüüs ja uurimistulemused. Neljas peatükk on pühendatud arutelule, töö kokkuvõttele, praktilistele soovitudele muusikaõpetajatele ning ettepanekutele edasisteks uurimusteks. Käesolevas töös kasutatakse mõisteid *koorijuht*, *dirigent* ja *õpetaja* vaheldumisi, tähistamaks koolikoori juhendajat, kelle roll hõlmab nii muusikalist juhendamist kui ka pedagoogilist tegevust õpilaste arengu ja motivatsiooni toetamisel.

1. TEOREETILINE TAUST

Koolikoor paikneb hariduslikus süsteemis üld- ja huvihariduse piirialal. Kuigi koorilaul on sageli seotud õppetööga, on selles osalemine paljudel juhtudel vabatahtlik ning sarnaneb huvitegevusega. See muudab motivatsiooni kujunemist – osalemine ei põhine üksnes kohustusel, vaid eeldab sisemist huvi ja valmisolekut panustada.

Käesolevas peatükis käsitletakse motivatsiooni olemust ja selle rolli koolikooris. Koorilaul kui ühistegevus ei ole pelgalt muusikaline väljendusvorm, vaid ka oluline hariduslik ja sotsiaalne keskkond, kus kujunevad hoiakud, väärtused ja õpimotivatsioon. Seetõttu on vajalik vaadelda nii motivatsiooni olemust kui ka tegureid, mis seda mõjutavad just koolikoori kontekstis. Peatüki lõpus pööratakse tähelepanu ka koorijuhi pedagoogilistele meetoditele õpilaste motivatsiooni toetamiseks. Kokkuvõttes annab käesolev teooria peatükk tervikliku ülevaate motivatsiooni ja koorilaulu seostest, luues aluse edasiseks analüüsiks ning praktiliste järelduste tegemiseks.

1.1. Motivatsiooni olemus ja alused

Motivatsiooni on defineeritud erinevalt. Olemuslikult on see protsess, mis paneb inimese tegutsema, suunab seda tegevust ja aitab jõuda tulemuseni. See ei ole pelgalt mööduv impulss, vaid mitmetahuline sise- ja välistegurite põimumine, kus motivatsiooni tase ja sisu muutuvad ajas koos indiviidi arenguga (Krull, 2018). Õpetaja ja koorijuhi keskne ülesanne on toetada õpilase eneseusku ja motivatsiooni, eriti II ja III kooliastmes, kus huvitegevuse valikud muutuvad teadlikumaks.

Kaasaegses psühholoogias on üks mõjukamaid käsitlusi Edward L. Deci ja Richard M. Ryani (1985, 2000) enesemääratlemise teooria, mis eristab sisemist ja välist motivatsiooni. Sisemine motivatsioon tugineb isiklikule huvile ja tegevusest saadavale vahetule naudingule. Väline motivatsioon on aga seotud kõrvaliste stiimulitega, nagu soov saavutada tunnustust, sotsiaalset staatust või vältida negatiivseid tagajärgi. Ehkki mõlemad motivatsioonitegurid on õppeprotsessi käivitamisel olulised, seostub just sisemine motivatsioon püsivama õpihuvi ja sügavama pühendumisega. Koorilaulus on pikaajalise kaasatuse eelduseks, et laulja mõtestab oma tegevust sügavalt ja kogeb prooviprotsessis positiivseid emotsioone (Hallam, 2002).

Enesemääratlemise teooria kohaselt toetab sisemise motivatsiooni kujunemist ja püsimist kolme psühholoogilise baasvajaduse rahuldamine: 1) autonoomia, mille all mõistetakse õppija tajutud võimalust teha valikuid ja suunata oma tegevust, 2) kompetentsus -

usk oma võimetusse ja enesearengusse ning 3) seotus - tunne, et ollakse sotsiaalselt väärtustatud ja kuulutakse rühma. Nende vajaduste toetamine loob eeldused õpilase püsivuseks ka keerukamate õpiülesannete täitmisel (Ryan & Deci, 2000).

Lisaks enesemääratlemise teooriale aitab motivatsiooni kujunemist mõista ka Abraham Maslow vajaduste hierarhia teooria, mille kohaselt on inimese käitumine suunatud erinevate vajaduste rahuldamisele alates baasvajadustest kuni eneseteostuseni (Maslow, 2007). Koolikoori kontekstis võib see väljenduda näiteks turvalise keskkonna, kuuluvustunde ja eneseteostuse vajaduse rahuldamises. Kui õpilane tunneb end kooris aktsepteerituna ja väärtustatuna, suureneb tõenäosus, et ta osaleb tegevuses püsivalt ning kogeb sisemist rahulolu.

Motivatsiooni ei määra üksnes individuaalsed omadused, vaid ka keskkond, milles õppimine toimub. Koolikoori kontekstis kujuneb motivatsioon õpetaja, rühma dünaamika ja repertuaari koosmõjus.

1.2. II ja III kooliastme õpilase arengu ja motivatsiooni iseärasused

Motivatsiooni hoidmisel on kriitiline mõista II ja III kooliastme õpilaste arengulisi iseärasusi, kuna selles eas toimuvad olulised muutused nii kognitiivses kui ka sotsiaalses arengus. II kooliaste hõlmab ligikaudu 10–13-aastaseid ning III kooliaste 13–16-aastaseid õpilasi. Selles vanuses toimub üleminek konkreetsete operatsioonide staadiumist formaalsete operatsioonide staadiumisse, mida on kirjeldanud Jean Piaget' kognitiivse arengu teoorias (Piaget, vt Krull, 2000). Seega ei ole kõik õpilased veel täielikult abstraktse mõtlemise tasemel, vaid see võime on kujunemisjärgus. Sellest tulenevalt suudavad õpilased järk-järgult haarata muusikas keerukamaid seoseid ning liikuda lihtsamatelt ülesannetelt sügavama analüüsi suunas. Laste kognitiivne areng võimaldab selles eas koorijuhil õpilasi motiveerida läbi sisulise analüüsi ja teadliku eesmärgistamise, kuid seejuures tuleb arvestada õpilaste individuaalseid erinevusi arengutasemes. Koorijuhi jaoks tähendab see vajadust pakkuda repertuaari ja harjutusi, mis ei oleks pelgalt tehnilised, vaid pakuksid ka intellektuaalset väljakutset ja võimalust mõtestatud eneseväljenduseks.

Sotsiaalses plaanis on II ja III kooliaste murranguline periood, mida Erikson (1968) kirjeldab kui identiteedi ja rollisegaduse vahelist etappi. Selles arengufaasis on noore peamiseks ülesandeks leida vastus küsimusele "kes ma olen?" ning seetõttu muutub eakaaslaste arvamus ja rühma kuulumine olulisemaks kui kunagi varem. Koorilaul pakub siinkohal unikaalset platvormi seotuse vajaduse rahuldamiseks: koor on kollektiiv, kus ühise

eesmärgi nimel tegutsemine kinnistab õpilase sotsiaalset identiteeti. Samas võib aga selles vanuses tekkida oht motivatsiooni languseks, kui kooris käimine ei kattu õpilase sotsiaalse minapildiga või kui tal tekib hirm kaaslaste ees ebaõnnestuda.

Lisaks psühhosotsiaalsele survele mõjutavad motivatsiooni selles kooliastmes ka füsioloogilised muutused, eelkõige häälemurre, mis võib tekitada ebakindlust oma kompetentsuses. Seetõttu on koorijuhi roll pedagoogi ja juhendajana selles etapis eriti oluline – koorijuht peab looma usaldusliku ja toetava keskkonna, kus eksimine on lubatud ja kus iga õpilase individuaalne areng on väärtustatud. Just turvaline sotsiaalne keskkond ja jõukohane, kuid arendav muusikaline tegevus aitavad ennetada motivatsioonikadu, mis on selles vanusegrupis statistiliselt kerge tekkima. Õpingute algusfaasis on õpilaste motivatsiooni kujunemisel õpetaja olek– soojus, lahkus ja sõbralikkus tihti olulisemad kui tehniline oskus. Hiljem muutub oluliseks ka õpetaja professionaalne pädevus ja meisterlikkusele suunatud juhendamine. Motivatsiooni toetamine ei tähenda kontrolli, vaid turvalise keskkonna loomist, kus õpilane suudab end ise motiveerida ja säilitada sisemise huvi ning pühendumuse (Deci & Ryan, 2000; Vurma, 1996).

Riikliku õppekava kohaselt toetatakse muusikaõpetuse kaudu õpilase loomingulist eneseväljendust (Põhikooli riiklik õppekava, Lisa 3, 2023). II ja III kooliastmes on eneseväljendusvajadus suur, kuid sageli pärsib seda hirm kaaslaste ees. Koor on õppekava kohaselt turvaline keskkond eneseväljenduse ja esinemisjulguse arendamiseks.

1.3. Koorijuhi pedagoogilised meetodid motivatsiooni toetamiseks

Koorijuht ei ole pelgalt koori muusikaline juht, vaid koorijuhi rollis põimuvad kunstiline visioon, pedagoogiline meisterlikkus ja psühholoogiline nõustamine. II ja III kooliastme õpilase peamine arenguline ülesanne on identiteedi leidmine ja rollisegaduse vältimine. Selles etapis on noored äärmiselt tundlikud autoriteetide suhtes ja otsivad sotsiaalset keskkonda, mis põhineks aususel ja õiglusel. Seetõttu on koorijuhi suhtlusstiil ja tema loodud emotsionaalne õhkkond määrava tähtsusega: ebaõiglus või liigne autoritaarsus võivad pärssida noore soovi end kollektiiviga siduda, samas kui toetav keskkond soodustab pikaajalist pühendumist.

Tunnustatud koorijuht ja muusikaõpetaja Lydia Rahula (2013) on öelnud, et laulukollektiivi ees peab olema näitleja ja lavastaja samal ajal ning kunagi ei tohi laste peal enda kehva emotsiooni välja elada. Tähtis on see, kuidas enda tööd teha. Hendry jt (2022) uuringud näitavad, et rühmas laulmine toetab sotsiaalset kuuluvustunnet, emotsionaalset heaolu ja püsivat osalemismotivatsiooni. Oluliseks mõjuteguriks on seejuures juhendaja roll

ning rühmas loodud psühholoogiline ja emotsionaalne õhkkond. Uuringute tulemused näitavad, et oluline ei ole ainult muusikaline tulemus, vaid ka rühmas kogetud turvalisus, väärtustatus ja kaasatus. Sellest tulenevalt võib järeldada, et koorijuhi pedagoogilised meetodid, suhtlusstiil, tagasiside andmine ja repertuaarivalik mõjutavad otseselt õpilaste soovi kooritegevuses osaleda ning on väga olulised nende motivatsiooni hoidmisel.

Koorijuhi siiras huvi muusika vastu ja empaatiline suhtumine õpilastesse on üks tugevamaid väliseid tegureid, mis võib aja jooksul transformeeruda õpilase sisemiseks motivatsiooniks. Seega on koorijuhi roll olla sild muusikalise kvaliteedi ja õpilase individuaalse arengu vahel, tasakaalustades nõudlikkust toetava ja tunnustava suhtumisega. Nõudlikkus ei tohi väljenduda survestava kontrollina, vaid peab põhinema empaatial, tasakaalukusel ja kannatlikkusel. Vaid toetav suhtlusstiil koos professionaalse ja emotsionaalselt paeluva juhendamisega tagab õpilaste sisemise motivatsiooni ja vabatahtliku pühendumise kooritööle (Päts, 2010). Loov ja toetav õpikeskkond on ka riikliku õppekava üks aluspõhimõtteid. Õppekava rõhutab, et õpilast peab motiveerima läbi eduelamuse (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Iga proov peaks pakkuma tunnet, et midagi saavutati. Hirvo Surva (2013) on veendunud, et huvi koorilaulu vastu eeldab esmalt distsipliini olemasolu, kuna see loob tingimused ühise eesmärgi nimel tegutsemiseks ning soodustab lauljates motivatsiooni kvaliteetseks musitseerimiseks.

Läbimõeldud ja õigeaegselt antud tagasiside aitab õpilasel tajuda oma arengut ning väärtust kollektiivis, mis omakorda toetab sisemise motivatsiooni kujunemist (Ryan & Deci, 2000). Eriti oluline on, et tagasiside oleks suunatud protsessile, mitte üksnes lõpptulemusele, kuna õpilase pingutust, järjepidevust ja arengut tunnustades kujuneb arusaam, et tema panust on märgatud, mis toetab enesehinnangut ja õpimotivatsiooni (Deci & Ryan, 2000; Tervise Arengu Instituut, 2025). Murdeas õpilased on tundlikud, mistõttu võib ebaõiglane või liialt kriitiline avalik tagasiside vähendada motivatsiooni. Konstruktivne ja toetav tagasiside on siinkohal edasiviiv ja aitab luua turvalise õpikeskkonna, tugevdades õpilase valmisolekut kollektiivis aktiivselt osaleda.

Sama oluline motivatsiooni toetav tegur on ka teadlikult valitud repertuaar, mis võimaldaks õpilasel kogeda eduelamust ning näha oma pingutuse konkreetseid tulemusi. Õigesti valitud repertuaar kajastub kooritöös: laule õpitakse meelsasti ja sujuvas tempos. Repertuaar peab vastama õpilaste tehnilisele ja muusikalisele tasemele, olema arusaadav ja jõukohane, kuid samal ajal piisavalt arendav. Tasakaal jõukohaste ja keerukamate teoste vahel aitab hoida õpilaste huvi ning toetada nende järjepidevat arengut. Repertuaari valik omab lisaks muusikalistele eesmärkidele ka laiemat pedagoogilist ja väärtuskasvatustlikku tähendust

(Põhikooli riiklik õppekava, lisa 3, 2023; Gümnaasiumi riiklik õppekava, lisa 8, p 3.1., 2023). Riiklik õppekava rõhutab, et muusikaõpetus, sh koorilaul, ei ole pelgalt nootide õppimine, vaid oluline osa väärtuskasvatusest (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.). Koorilaul arendab sotsiaalset sidusust ja toetab õpilase emotsionaalset arengut, ühismusitseerimine loob tugeva ühtekuuluvustunde. See on II ja III kooliastme õpilaste identiteedi kujunemise perioodil eriti oluline, kuna kuuluvus kollektiivi aitab noorel leida oma kohta nii muusikas kui ka laiemas sotsiaalses keskkonnas. Õpilaste kaasamine repertuaari valikusse annab neile autonoomia.

1.4. Koolikooris laulmise väärtus hariduslikus ja sotsiaalses kontekstis

Muusika ülesandeks ühiskonnas on inimeste ühendamine. Iga inimene soovib, et teda tunnustataks indiviidina ning et ta kuuluks kollektiivi, kus mõeldakse samamoodi nagu tema ise (Ross, 2007). Kooris laulmine on üks võimalikest viisidest.

Koorilaul on Eesti kultuuriruumis sügavalt juurdunud. Eesti, Läti ja Leedu laulu- ja tantsupidude traditsioon kuulub alates 2003. aastast UNESCO inimkonna suulise ja vaimse pärandi hulka ning 2008. aastal liideti see inimkonna vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. See rahvusvaheline tunnustus rõhutab koorilaulu kui kultuurilise identiteedi kandja rolli. Koolikoor on selle traditsiooni peamine järelkasvuallikas, kus lisaks muusikalistele oskustele arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse isamaa-armastust (Härma & Sepp, 2014, lk 90-91).

Seos riikliku õppekava ja laulupeo traditsiooni vahel on tugev – laulupidu on käsitletav kui õppekava praktiline väljund, mis pakub õpilastele konkreetse ja emotsionaalse sihi (Põhikooli riiklik õppekava, Lisa 3, 2023). Seejuures on oluline mõista, et teekond laulupeoni on järjepidev pedagoogiline protsess, kus koorijuht peab tasakaalustama traditsioonilise repertuaari nõudlikkuse ja õpilaste individuaalse arengu. Arne Saluveeri artiklis “Õppekavast laulupeoni” rõhutatakse, et laulupidu toetab muusikalise kirjaoskuse ja kultuurilise identiteedi kujunemist, pakkudes noortele kuuluvustunnet, mis ulatub koolikeskkonnast väljapoole ja ühendab erinevaid põlvkondi (Saluveer, 2010).

Koorilaul ei ole ainuüksi muusikaline tegevus, vaid ka sotsiaalne ja isiksust arendav kogemus, mis on väärtuskasvatuse oluline osa (Härma & Sepp, 2014). Ühises laulmises põimuvad muusikalised oskused ja väärtused viisil, mis toetab noore inimese terviklikku arengut. Kooris laulmine eeldab pidevat koostööd – üksiklaulja peab arvestama teistega, kuulama teisi häälerühmi ning kohandama oma laulmist ühise kõla nimel. Selline koosloomine õpetab austust ja üksteisega arvestamist ning aitab kujundada tugevat

ühtekuuluvustunnet. Koor ei toimi hästi, kui keegi püüab esile tõusta teiste arvelt – oluline on ühine eesmärk ja selle nimel tegutsemine.

Lisaks väärtuskasvatusele pakub koorilaul hariduslikku lisaväärtust, mida on keeruline otseselt mõõta, kuid mis on õpilase arengu seisukohalt oluline. See hõlmab koostööoskust, tolerantsust, distsipliini ja esinemisjulgust. Kooris laulmine õpetab lugupidavat suhtumist kaaslastesse ning suunab andma adekvaatseid hinnanguid nii enda kui teiste esituse kohta. Iga laulja panus mõjutab tervikut, mistõttu õpitakse vastutama kogu grupi ees. See kogemus kandub sageli üle ka teistesse eluvaldkondadesse. Kuigi riiklik õppekava seab kooliastmeti laulmisele erinevad eesmärgid ja rõhuasetused (Kiilu, 2014), on koorilaulu peamine sotsiaalne funktsioon luua ühtekuuluvustunnet ja toetada õpilase väärtusmaailma kujunemist.

Sellele vaatamata seisavad koolikoorid silmitsi tõsiste väljakutsetega. Statistikaameti andmetest nähtub, et koorilaulu harrastus on ajas vähenenud: kui 2014. aastal laulupeol moodustasid lapsed ja noored 73,5% kõikidest lauljatest, siis 2024. aastaks oli see osakaal langenud 69%-ni. Eriti murettekitav on noorte lauljate arvu hüppeline kõikumine seoses suurpidudega – huvi kasvab märgatavalt enne laulu- ja tantsupidu ning langeb järsult pärast selle toimumist. Selline perioodiline kaasatus viitab välise motivatsiooni domineerimisele, samas kui teistes vanusegruppides on harrastajate arv stabiilsem (Statistikaamet, 2024. Rahvakultuuri harrastajad.)

2. METOODIKA

Käesolevas peatükis kirjeldatakse uuringu metoodikat, antakse ülevaade valimi moodustamisest, andmekogumisest ja andmeanalüüsi põhimõtetest.

Uuring põhineb kvalitatiivsel lähenemisel, keskendudes koorijuhtide kogemustele ja praktikatele. Selline lähenemine võimaldab mõista, milliseid meetodeid koorijuhid kasutavad ning kuidas ja miks need mõjutavad õpilaste motivatsiooni. Valitud uurimisviis on sobiv, kuna eesmärk ei ole tulemusi üldistada, vaid mõista nähtust osalejate kogemuste kaudu.

Uurimuses kasutati eesmärgipärast valimit, mille abil valiti osalejateks üldhariduskoolides töötavad õpetajad, kes juhendavad II ja III kooliastme koolikoore ning olid valmis uuringus osalema. Valimisse kuulusid nii poiste-, laste- kui ka tütarlastekooride dirigendid, mis võimaldas saada mitmekülgse ülevaate erinevate kooritüüpide toimimisest ja väljakutsetest. Kriteeriumid valiti lähtuvalt uurimisküsimustest, et tagada osalejate asjakohasus uuritava nähtuse mõistmiseks. Uuritavateni jõuti isiklike kontaktide ja erialaste võrgustike kaudu, pöördudes potentsiaalsete osalejate poole e-kirja teel. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuude kaudu, mis võimaldasid esile tuua koorijuhtide kogemused, tähelepanekud ja väljakutsed seostades neid teoreetilise käsitlusega. Selles peatükis selgitatakse ka intervjuude ülesehitust ning milliseid analüüsimeetodeid kasutati kogutud andmete tõlgendamisel.

2.1. Valim

Uurimuses kasutati eesmärgipärast valimit, mille puhul valiti osalejad lähtuvalt uurimuse eesmärgist. Valimisse kuulus kaheksa eri tausta ja staažiga koorijuhti, mis võimaldas saada mitmekülgset teavet. Osalejate hulgas oli nii väiksema kui ka suurema töökogemusega õpetajaid ning esindatud olid erinevad Eesti piirkonnad. Valimi moodustamisel lähtuti põhimõttest, et osalejate kogemused toetaksid uuritava teema mitmekülgset käsitlemist. Eesmärgipärane valim sobib selle uurimuse puhul, kuna võimaldab kaasata osalejaid, kelle kogemus on otseselt seotud uuritava probleemiga.

Osalenud õpetajate taustandmed on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. *Uuringus osalenud õpetajate andmed*

Uuritavad	Töökogemus aastates	Tööpiirkond
Õpetaja 1	40	Tartumaa
Õpetaja 2	8	Harjumaa
Õpetaja 3	10	Tartumaa
Õpetaja 4	39	Pärnumaa
Õpetaja 5	10	Saaremaa
Õpetaja 6	1,5	Tartumaa
Õpetaja 7	35	Ida-Virumaa
Õpetaja 8	10	Lääne-Virumaa

2.2. Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuusid, mis võimaldasid paindlikult arendada teemasid vastavalt vestluse kulgemisele ja seeläbi koguda mitmekesisemaid andmeid.

Intervjuukava koostati temaatiliste plokkidena, mis lähtusid uurimisküsimustest ning võimaldasid koguda andmeid õpilaste motivatsiooni, dirigentide kasutatavate meetodite, koorist lahkumise põhjuste ning kooritegevuse laiemate tähenduste kohta. Intervjuukavasse lisati ka küsimused, mis käsitlesid kooritegevuse laiemat hariduslikku ja sotsiaalset tähendust. Nende eesmärk oli pakkuda taustateavet ning aidata mõista, kuidas koorijuhid tajuvad koorilaulu rolli õpilaste arengus ja kuuluvustunde kujunemisel. Intervjuu sisaldas kokku 21 avatud küsimust. Intervjuukava on esitatud töö lisan. Eelnevalt viidi läbi prooviintervjuu,

mille järel täpsustati mõningaid küsimusi, et need oleksid arusaadavamad ja suunaksid vastajaid üksikasjalikumatele vastustele. Individuaalsed intervjuud annavad parema ülevaate õpetajate pedagoogilistest valikutest, nende rakendamisest ning õpilaste motivatsiooni hoidmise probleemidest.

Intervjuud toimusid eelnevalt kokkulepitud ajal veebikeskkonnas, mis tagas osalejatele paindlikud osalemisvõimalused ning võimaldas luua vahetu ja usaldusliku suhtluskeskkonna. Üks intervjuu leidis aset vahetul silmast silma kohtumisel. Intervjuud toimusid märtsi kuu jooksul ja ajaline kestus jäi vahemikku 30-70 minutit.

Intervjuu alguses tutvustati osalejatele uuringu eesmärki, selgitati konfidentsiaalsuse tagamist ning küsiti luba vestluse salvestamiseks. Osalejatel oli õigus igal ajal uuringust loobuda ja töö valmimisel pakuti võimalust soovi korral tutvuda lõpliku tekstiga. Seejärel viidi läbi intervjuu vastavalt intervjuukavale, vajadusel esitades täpsustavaid küsimusi, mis jättis ruumi spontaanseks aruteluks sõltuvalt vastustest. Intervjuu lõpus tänati osalejat panuse eest. Transkribeerimiseks kasutati veebikeskkonda tekstiks.ee, mille järel kontrolliti ja parandati transkriptsioon käsitsi, et tagada andmete täpsus. Intervjuude transkriptsioonide pikkus jäi vahemikku umbes 8-16 lehekülge.

2.3. Andmete analüüsimine

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodit, kuna uurimuse eesmärk oli mõista koorijuhtide kogemusi ja käsitlusi õpilaste motivatsiooni hoidmisel ning tuvastada andmetes esinevaid tähenduslikke mustreid. Induktiivne lähenemine võimaldas süstemaatiliselt uurida tekstilisi andmeid ning tuvastada neis esinevaid tähendusi, mustreid ja seoseid, mis on sobiv lähenemine väheuuritud või kontekstispetsiifiliste nähtuste käsitlemisel (Laherand, 2008). Andmete analüüsimisel kasutati kahte keskkonda: tekstiks.ee ja QCAnap.

Analüüsiprotsess toimus mitmes etapis. Esiteks loeti transkriptsioonid korduvalt läbi, et saavutada parem ülevaade andmestikust. Seejärel eristati uurimisküsimustest lähtudes tähenduslikud tekstiosad ning need kodeeriti vastavalt sarnasustele ja erinevustele. Kodeerimise käigus anti tekstiosadele lühikesed ja sisulised märksõnad. Järgmiseks koondati sarnased koodid suuremateks rühmadeks ehk kategooriateks, mille tulemusena kujunes välja kategooriate süsteem (koodipuu). Selline kategoriseerimine võimaldas tuua esile peamised suunad koorijuhtide praktikas. Näiteks koondati koodid „sõbrad“, „klassikaaslaste mõju“ ja „kuuluvustunne“ kategooriasse „sotsiaalne kuuluvus“. Analüüsi käigus pöörati tähelepanu

osalejate vastuste sarnasustele kui ka erinevustele mõistmaks, millised tegurid mõjutavad õpilaste motivatsiooni erinevates kontekstides.

Analüüsi usaldusväärsuse tagamiseks dokumenteeriti kõik analüüsietapid ning andmete tõlgendamisel püüti toetuda võimalikult täpselt osalejate väljendatud mõtetele. Selline analüüsimeetod võimaldas luua tervikliku ja põhjendatud ülevaate koorijuhtide pedagoogilistest meetoditest ning nende seostest õpilaste motivatsiooni hoidmisel.

3. TULEMUSED

Käesolevas peatükis esitatakse uuringu tulemused, mis põhinevad kaheksa koorijuhil intervjuudel. Analüüs on struktureeritud vastavalt uurimisküsimustele ning toob esile peamised teemad, mis kirjeldavad õpilaste motivatsiooni kujunemist, püsimist ja langust koolikoorides II ja III kooliastmes.

3.1. Õpilaste motivatsiooni mõjutavad tegurid kooris osalemiseks

Intervjuude analüüsist ilmnas, et õpilaste soovi kuuluda koori mõjutavad mitmed omavahel seotud sotsiaalsed, pedagoogilised ja muusikalised mõjurid. Olulisimaks peeti sotsiaalset kuuluvust ja grupidünaamikat. Intervjueeritavad rõhutasid korduvalt sõprussuhete olulisust-õpilased liituvad kooriga sagedamini siis, kui seal osalevad nende klassikaaslased ja sõbrad ning püsivad kooris kauem, kui tunnevad end grupi osana. Üksikult teistest klassidest liitunud lauljatel on aga suurem tõenäosus koorist lahkuda, kuna nende sotsiaalne side kollektiiviga on nõrgem.

„/.../ sõbrad, seltskond... see on möödapääsmatu.“ (Õpetaja 7)

Laagreid, ühiseid üritusi ja mitteformaalseid tegevusi peeti oluliseks sotsiaalse sidususe toetajaks:

“Kui nädalavahetusel on laululaager, siis reedel nad õppetöös ei osale. Nad saavad välja magada, sest nad ju on laagris ja samal ajal nad peavad kooli esindama aktustel. /.../ see on väga suur motivaator, et ta saab selle vaba päeva.“ (Õpetaja 5)

Dirigendid tõid esile ka väljundite loomise tähtsuse – esinemised, reisid ja projektid annavad tegevusele tähenduse ja eesmärgi. See aitab hoida kontakti ja toetada õpilaste pühendumist. Eriti toodi esile laulupeo motiveerivat mõju – sellel perioodil on õpilaste motivatsioon märgatavalt kõrgem.

Teiseks oluliseks motivatsiooni mõjutavaks teguriks osutus koorijuhil isiksus ja tema loodud õhkkond proovides. Õpetaja roll ei piirdu vaid juhendamise ja eeldab ka emotsionaalse keskkonna kujundamist. Positiivne, toetav ja turvaline õhkkond soodustab osalemist, samas kui liigne rangus või negatiivne kogemus võivad motivatsiooni vähendada. Õpilaste emotsionaalse turvalisuse olulisust kinnitab ka järgmine näide, kus kirjeldatakse, kuidas negatiivne grupikäitumine võib mõjutada õpilaste enesetunnet:

“Ja siis nende vanematelt on natuke tulnud tagasisidet, et poisid tunnevad ennast kuidagi halvasti /.../, et teine ju nii püüab ja osad naeravad tema üle ja siis meie selliste asjadega tegeleme.” (Õpetaja 8)

Muusikalistest mõjutajatest tõsteti esile repertuaari valiku tähtsust. Õpilastele meelepärane ja jõukohane repertuaar suurendab huvi ning toetab enesekindluse kujunemist. Samuti peeti oluliseks õpilaste kaasamist repertuaari valikusse, mis suurendab nende autonoomia- ja vastutustunnet.

„Ma küsin iga aasta alguses, et kas neil on mingeid erisoove. Me kuulame koos laule ja küsin, mida nad arvavad.“ (Õpetaja 6)

Organisatsioonilistest teguritest mõjutavad osalemist eelkõige prooviaeg ja tunniplaani sobivus. Näiteks pärast pikka koolipäeva toimuvad proovid võivad vähendada õpilaste valmisolekut osaleda. Lõpetuseks rõhutati ka dirigendi isiklikku eeskujut – pühendumus, professionaalsus ja entusiasm kanduvad üle ka õpilastele.

Kuigi dirigendid ei sõnastanud seda otseselt, ilmnes intervjuude põhjal, et varasem kokkupuude koorilauluga võib mõjutada õpilaste hilisemat osalemist. Dirigendid tõid esile, et tihti jätkavad õpilased laulmist vanemas kooliastmes harjumusest ja oluliseks peeti algklasside koorilaulu olulisust. See viitab sellele, et koorilaulu järjepidevus juba varasest east võib mängida olulist rolli koori jätkusuutlikkuse tagamisel. Kuigi järgnev näide pärineb I kooliastme kontekstist, illustreerib see hästi käsitletavat teemat:

„/.../ kui meil üks aasta I. klassi mudilaskoor ära jäi, siis oli kohe näha, et hiljem ei tulnud enam nii palju lauljaid peale.“ (Õpetaja 8)

Tulemused viitavad sellele, et grupikuuluvus, eduelamused ja õpilaste kaasamine mängivad olulist rolli kooris osalemise motivatsioonis.

3.2. Lauljate koorist lahkumise põhjused

Intervjuudest ilmnes, et enamasti on koorist lahkumise põhjuseks mitme teguri koosmõju, mille taga on nii individuaalsed kui ka keskkondlikud asjaolud. Kõige sagedamini nimetati koorist lahkumise põhjusena ajapuudust ja koormust. Õpilastel on koorilaulu kõrval mitmeid huvialasid ja muid konkureerivaid tegevusi. Õpilased eelistavad sageli tegevusi, mis pakuvad kiiremat rahuldust või on nende jaoks atraktiivsemad. Samuti kirjeldati olukorda, kus õpilased tajuvad kooriproovi kui lisakohustust pärast pikka koolipäeva.

Teiseks oluliseks põhjuseks on teismeeas tekkiv motivatsiooni langus. Puberteediga kaasnevad muutused mõjutavad õpilaste huve ja enesehinnangut, mis omakorda vähendab soovi osaleda. Intervjuudes kirjeldati seda kui järsku muutust:

„ Kuuenda klassi poole peal käib ikkagi mingisugune klõps ... puberteet... see pärsib motivatsiooni oluliselt.“ (Õpetaja 6)

Samuti toodi esile, et selles vanuses muutuvad õpilased enesekriitilisemaks ja tundlikumaks:

„/.../ nad hakkavad ennast rohkem jälgima ja tõmbuvad natuke sisse...“ (Õpetaja 1)

Oluliseks põhjuseks peeti ka väljundite puudumist. Kui kooritegevus piirdub vaid proovidega ega paku piisavalt esinemisvõimalusi või ühistegevusi, võib õpilaste motivatsioon väheneda. See viitab sellele, et õpilased vajavad tegevusele selget eesmärki, et nende panusel oleks nähtav väärtus.

“Peab olema mingi väljund, mitte ainult laulupidu või kooli üritus. Vaid näiteks, et me lähme kuskile väljaspool kooli, me lähme reisime, me teeme laagreid väljaspool kooli, me oleme rohkem koos kui üks päev. Ööbimised, kõik need, kui vot selline elu tuleb juurde, siis see motivatsioon ka paraneb.” (Õpetaja 5)

Intervjuudest ilmnes ka, et mõne õpilase motivatsioon on tugevalt seotud konkreetsete sündmustega, eriti laulupeoga:

“Mõned ütlesid otse, et nad ei tule sellepärast, et nüüd pole laulupidu ja samas nad laulavad kuskil mujal laulustuudiotel.” (Õpetaja 3)

Mitmed intervjuueeritavad tõid esile ka õpilaste väheneva valmisoleku pingutada, eriti tegevustes, kus tulemused ei ole koheselt nähtavad.

“... on lihtsalt see pingutuse asi ka, mis üleüldse on nagu lastel tänapäeval see valmidus pingutada, näha vaeva, sest tulemus ei tule kohe” (Õpetaja 5)

Lisaks võib lahkumist mõjutada sotsiaalne faktor – näiteks kui sõbrad ei osale või kui õpilane ei tunne end osana grupist. Need tulemused viitavad sellele, et motivatsiooni langus ei ole seotud üksiku teguriga, vaid kujuneb mitmete tegurite koosmõjus.

3.3. Koorijuhtide meetodid muutuva koosseisuga koori muusikalise taseme saavutamisel ja hoidmisel

Intervjuude analüüs näitas, et muusikalise taseme hoidmine igal õppeaastal muutuva koorikoosseisuga nõuab teadlikku ja paindlikku lähenemist. Koorijuhid peavad arvestama, et kõik õpilased ei ole samal tasemel ning uute lauljate lisandumine nõuab pidevat kohanemist

nii õpilastele endile kui ka koorijuhile. See seab dirigendile suurema vastutuse diferentseerida õpetamist ning leida tasakaal nõudlikkuse ja toetuse vahel.

„Ma ei saa valida (lauljaid), ma võtan kõik, kes tahavad ja see tase ongi selline nagu ta on- iga aasta erinev.“ (Õpetaja 4)

Kooriproovid kestavad sageli lühidalt ning tegevused peavad mahtuma kindlasse ajaraami:

„Meil on kaks korda nädalas 45 minutit proov, selle aja sisse ma üritangi siis mahutada kõik, mis vähegi võimalik.“ (Õpetaja 6)

See viitab sellele, et dirigendid peavad tegema pidevalt valikuid, millele proovides keskenduda, mis omakorda mõjutab nii töö kvaliteeti kui ka õpilaste kogemust.

Üheks keskseks teguriks peeti repertuaari sobivust. Koorijuhid rõhutasid, et repertuaar peab olema tasakaalus – piisavalt jõukohane, et pakkuda eduelamust, samas piisavalt arendav, et toetada muusikalist arengut. Ühe intervjuueeritava sõnul peab repertuaar sisaldama:

“/.../ niisuguseid maasikaid, mis neile meeldiks laulda ja tuleks nagu välja ka.” (Õpetaja 6)

See näitab, et repertuaar peab võimaldama õpilastel kogeda edu, mis omakorda toetab nende motivatsiooni ja pühendumist. Samas toodi esile, et liiga keerulise repertuaari puhul on oht tekitada algtasemel õpilastes frustratsiooni, eriti kui puudub varasem mitmehäälsuse kogemus.

Oluliseks peeti ka meetoodilist järjepidevust. Näiteks kirjeldati häälerühmade kaupa õppimist ning järkjärgulist liikumist ühehäälsuselt mitmehäälsusele. See võimaldab arvestada õpilaste erineva tasemega ning toetada nende arengut. Üks dirigent kirjeldas seda protsessi järgmiselt:

„/.../alustada nagu lihtsamatest asjadest, et ühehäälsusest kahehäälsusesse ja siis seda kolmandat häält hakata juurde lisama.“ (Õpetaja 1).

See näitab, et muusikalise taseme hoidmine eeldab teadlikku õpetamist, kus areng toimub samm-sammult ning vastavalt õpilaste võimekusele. Intervjuude põhjal selgus, et muusikalise taseme hoidmine on tihedalt seotud ka õpilaste pühendumuse ja järjepideva proovides kohalkäimisega. Koorilaulu käsitleti kui kollektiivset tegevust, kus iga liikme panus mõjutab lõpptulemust. Oluliseks peeti õpilastega rääkimist ja olukorra selgitamist, et aidata neil mõista kooritöö eesmärki.

Lisaks kollektiivsele tööle toodi esile ka individuaalse arengu toetamise tähtsus. Näiteks kirjeldati olukordi, kus õpilasi julgustatakse ja toetatakse, et ebakindlust ületada:

„Kui ma saan aru, et ta enda lauluoskuse pärast mureseb, siis ma olen püüdnud veenda, et see oskus on piisav ja pakkunud lisaõpet.“ (Õpetaja 3)

See näitab, et muusikalise taseme hoidmine hõlmab ka individuaalset lähenemist ning õpilaste enesekindluse kujundamist.

Intervjuude põhjal leiti, et õpilaste motivatsioon ja keskendumisvõime on ajas muutunud. Dirigendid tõid esile, et tänapäeva õpilaste tähelepanu hoidmine nõuab rohkem vaheldust ning individuaalsemat lähenemist. Seetõttu peeti üheks toimivaks võtteks proovide mitmekesistamist, kasutades tegevuste vaheldumist, huumorit ja õpilaste kaasamist. Samuti rõhutati, et pelgalt laulmine ei pruugi enam olla piisav, vaid vajalik on teadlikult kujundatud ja vaheldusrikas õpikeskkond.

3.4. Koorijuhhi roll toetava sotsiaalse keskkonna kujundamisel ja tema tööga seotud väljakutsed

Koorijuhhi roll ei piirdu üksnes muusikalise juhendamisega, vaid hõlmab ka õpilastele toetava sotsiaalse ja emotsionaalse keskkonna kujundamist, millel on oluline mõju nende motivatsioonile, enesetundele ja püsivusele kooris. Intervjuudes ilmnas, et õpetaja isiksus mängib toetava sotsiaalse keskkonna kujundamisel olulist rolli ja õpilased on tundlikud õpetaja suhtlusstiili osas, mõjutades osalemissoovi. Tasakaal distsipliini ja toetuse vahel on küllaltki oluline – liigne rangus võib motivatsiooni vähendada, samas kui kontrolli puudumine võib kahjustada töö kvaliteeti.

„Muidugi on olnud hetki, kus ma pean ikkagi nagu jala maha lööma ja ütleva, et nüüd me teeme tööd, et ei läheks täitsa laadaks kätte. Aga ikkagi ma näen, et see motivatsioon püsib paremini siis, kui on nagu hästi soe ja sõbralik õhkkond.“ (Õpetaja 6)

Koorijuhhid tõid esile ka õpilaste motivatsiooniga seotud raskusi, mis väljenduvad näiteks väheses keskendumisvõimes, puudumistes või distsipliiniprobleemides.

„Näiteks kui keegi on seal valmis laulma, samas on keegi, kes väga segab ja on korra probleemid, et peab korraks kutsuma, siis ta ei taha enam. Ta tahaks, et see päeva lõpus võib-olla oleks tore asi, kus keegi enam ei riidle, ei kamanda. Siis ma arvan, et on lihtsalt see pingutuse asi ka, mis üleüldse on nagu lastel tänapäeval see valmidus pingutada, näha vaeva, sest tulemus ei tule kohe.“ (Õpetaja 5)

See näitab, et ühe õpilase käitumine võib mõjutada kogu grupi õpikeskkonda ning seeläbi ka teiste motivatsiooni.

Positiivne, kuid samas eesmärgipärane töökorraldus aitab hoida nii distsipliini kui ka motivatsiooni. Huumori kasutamist peeti üheks tõhusaks vahendiks, mis aitab hoida tähelepanu ja vähendada pinget. Samuti toodi esile individuaalse lähenemise tähtsust ja

ebakindlate õpilaste julgustamist ja toetamist. Vajadusel kohandati ka õpikeskkonda, et muuta see õpilastele meeldivamaks ja toetavamaks. Näiteks toodi esile turvalise keskkonna loomise olulisus, kus õpilased ei karda eksida ega saa negatiivset tagasisidet.

Lisaks toodi esile järjepideva töö ja pühendumise olulisus. Intervjueeritud koorijuhid rõhutasid, et koorilaul on kollektiivne tegevus, mis eeldab pidevat osalemist ja koostööd, mida toetab ka pidev suhtlus õpilastega.

„Ma lihtsalt seletan seda, et milline see kooritöö on ja et seda ei tehta üksi, et see on koostöö selles kambas, kes siis on seal kooris koos ja et me ei käi nagu sisse-välja aasta jooksul, et kui me oleme ennast nagu lubanud, siis me pühendame ennast hooaja lõpuni...“ (Õpetaja 1)

See rõhutab, et muusikaline tase ei kujune üksikute proovide tulemusena, vaid eeldab järjepidevat ja vastutustundlikku osalemist.

Olulise väljakutsena toodi esile ka piiratud ressursid, mis mõjutavad võimalusi pakkuda õpilastele motiveerivaid tegevusi, nagu reisid või laagrid. Kuigi dirigendid teadvustavad erinevate motivatsioonivõtete olulisust, ei ole nende rakendamine alati võimalik. Korduvalt nimetati kooli ja juhtkonna toetuse olulist rolli kooritegevuse toimimiseks. Kui kool väärtustab koorilaulu ja toetab seda, on ka õpilaste motivatsioon kõrgem. See näitab, et dirigendi töö ei toimu isolatsioonis, vaid sõltub laiemast koolikeskkonnast.

„/.../ kui direktor tuleb ja ütleb, et te olete tublid, siis see on väga oluline.“ (Õpetaja 5)

Kooli rolli olulisust rõhutab ka järgmine tsitaat, mis viitab sellele, et kooritegevuse jätkusuutlikkus sõltub suurel määral ka institutsionaalsest toetusest:

„Kooli toetus on ka mega oluline, praegu me peame ise push'ima kogu aeg...“ (Õpetaja 8)

Intervjuude põhjal ilmnas, et koorijuhid ei toonud esile spetsiifilisi vajadusi koolitustele, mis oleksid suunatud õpilaste motivatsiooni toetamisele või kooritöö eripäradele. Pigem kirjeldati toetust laiemas tähenduses ning toodi esile selle vähesust. Samas ilmnas selgelt vajadus praktilise toe järele, eriti töökorralduslikes küsimustes. Näiteks toodi esile suhtluskoormust lapsevanematega, mida kirjeldati ajamahuka ja keerulisena. Lisaks viitaskid intervjueeritavad koolipoolse toe ebahütlusele ning piiratud ressursidele, mis mõjutavad võimalusi kooritegevuse arendamiseks.

Intervjuude analüüsist selgus, et dirigendid ei kogu oma juhendamisstiili ega proovide kohta õpilastelt süstemaatiliselt tagasisidet. Kuigi suhtlus õpilastega on igapäevane, ei kirjeldata teadlikke ega regulaarselt kasutatavaid tagasiside kogumise viise. Seda võib pidada kasutamata võimaluseks, mis võiks toetada kooritöö tulemuslikkust ning aidata paremini arvestada õpilaste vajaduste ja ootustega. Samuti võimaldaks regulaarne tagasiside märgata võimalikke raskusi varajases etapis ning ennetada huvi langust või koorist lahkumist.

4. ARUTELU

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada, millised tegurid mõjutavad õpilaste motivatsiooni osaleda koolikooris II ja III kooliastmes, milliste vahenditega on võimalik hoida ja arendada muusikalist taset muutuva koosseisuga kooris, millised on peamised põhjused koorist lahkumiseks ning mida saab dirigent teha õpilaste huvi hoidmiseks ja suurendamiseks. Peatükis esitatakse olulisemad tulemused ja tuuakse esile järeldused koos soovitustega. Lisaks tuuakse välja võimalikud edasised uurimissuunad.

4.1. Uurimistulemuste tõlgendus ja järeldus

Uuringu tulemused näitavad, et õpilaste motivatsioon koolikooris osalemiseks kujuneb mitme asjaolu vastastikus mõjus. See kinnitab motivatsiooniteooriate käsitlust, mille kohaselt ei ole motivatsioon ühe teguri tulemus, vaid sõltub nii individuaalsetest, sotsiaalsetest kui ka keskkondlikest aspektidest.

Üheks peamiseks järelduseks kujunes sotsiaalse kuuluvuse määrav roll õpilaste motivatsioonis. Uuringust ilmnes, et kooris püsimine on tihedalt seotud sõprussuhete ja grupikuuluvusega. Õpetajad tõid esile, et õpilased, kes tunnevad end kollektiivi osana, osalevad kooritöös järjepidevamalt ja lahkuvad harvem. See viitab sellele, et koor ei toimi pelgalt musitseerimise keskkonnana, vaid täidab ka olulist sotsiaalset funktsiooni, mis on kooskõlas enesemääratlusteooriaga (Deci & Ryan, 2000). Sarnaselt rõhutab ka Abraham Maslow (1943) vajaduste hierarhia kuuluvusvajaduse olulisust, mis käesoleva uuringu kontekstis väljendab koori kui sotsiaalse keskkonna tähenduses.

Intervjuudest jäi selgelt kõlama, et dirigendil on õpilaste motivatsiooni hoidmisel väga oluline roll. Õpilaste motivatsioon sõltub suuresti sellest, millise keskkonna dirigent kooris loob. Turvaline ja toetav õhkkond aitab õpilastel kogeda eduelamusi ning suurendab nende enesekindlust ja osalemissoovi. See kinnitab enesemääratlusteooria kompetentsusvajadust, mille kohaselt on õpilaste sisemise motivatsiooni kujunemisel oluline tajuda oma võimekust ja arengut. Seega ei piirdu dirigendi roll üksnes muusikalise juhendamisega, vaid hõlmab ka õppimise psühholoogiliste eelduste loomist.

Olulise aspektina ilmnes ka tunnustamise ja tagasiside roll. Positiivne ja toetav tagasiside aitab õpilastel suurendada enesekindlust ja motivatsiooni, võimaldades kogeda eduelamust ja tajuda oma arengut. Tagasiside suunab õpilasi ka teadlikumalt oma tegevust hindama ja parendama, mis on sisemise motivatsiooni kujunemisel oluline. Samas näitasid tulemused, et dirigendid ei kogu oma juhendamistiili ega proovide kohta õpilastelt

süsteemiliselt tagasisidet. Seda võib pidada kasutamata võimaluseks, mis võiks aidata paremini mõista õpilaste vajadusi ning toetada kooritegevuse teadlikumat arendamist.

Muusikalise taseme hoidmine nõuab dirigendilt pidevat kohanemist, sest koori koosseis muutub igal aastal. Analüüsist ilmnes, et edu kogemiseks on oluline jõukohase ja arendava repertuaari tasakaal, järkjärguline õpetamine ning õpilaste individuaalse arengu toetamine. Eelmainitud tegevused on olulised, kuna eduelamused toetavad sisemist motivatsiooni ja aitavad vältida frustratsiooni. Seega on muusikaline areng ja motivatsioon omavahel tihedalt seotud – sobivalt kujundatud õppeprotsess ei toeta mitte ainult oskuste arengut, vaid ka õpilaste pühendumust.

Koorist lahkumine on tavaliselt mitme omavahel seotud põhjuse tulemus. Olulisemad neist on ajapuudus, teiste tegevuste konkurents ning teismeeas toimuvad muutused, mis mõjutavad õpilaste huvi ja enesehinnangut. Eriti teismeeas võib motivatsiooni langust seostada identiteedi kujunemise protsessiga, mida kirjeldab Erik Erikson (1968). Selles arenguetapis muutuvad õpilased eneseteadlikumaks ja tundlikumaks, mis võib vähendada valmisolekut osaleda tegevustes, kus nad ei tunne end kindlalt. See rõhutab vajadust arvestada õpilaste arenguliste eripäradega ning kujundada kooritegevus viisil, mis toetab nende enesekindlust ja kuuluvustunnet. Lisaks ilmnes, et motivatsiooni mõjutab ka tegevuse tähenduslikkus. Kui kooritegevus ei paku piisavalt väljundeid ega eesmärgistatud kogemusi, võib õpilaste huvi väheneda. See viitab sellele, et lisaks õppeprotsessile on oluline pakkuda ka tähenduslikke kogemusi, mis annavad õpilaste tegevusele selgema eesmärgi.

Intervjuudest ilmnes, et dirigendi töö ei sõltu ainult tema enda tegevusest, vaid ka olemasolevast toest. Piiratud proovi aeg, ressursid ning vähene süsteemne tugi võivad mõjutada dirigendi võimalusi õpilaste motivatsiooni järjepidevalt toetada. Ilmnes ka vajadus praktilise toe järele, eelkõige ajakasutuse ja suhtluskoormuse vähendamisel. See näitab, et dirigendi võimalused õpilaste motivatsiooni toetada sõltuvad suuresti ka kooli poolsest toest ja töötingimustest.

Intervjuudest jäi kõlama, et kooritegevusel on lisaks muusikalisele ka oluline sotsiaalne ja kasvatav roll. Kooris osalemine arendab lisaks muusikalistele oskustele ka koostööoskust, vastutustunnet ja enesekindluse kujunemist. Samuti ilmnes, et varajane kokkupuude koorilauluga toetab õpilaste hilisemat osalemist koolikooris. Intervjueeritavate kogemus näitas, et kui algklassides kooritegevus katkes, oli hiljem keerulisem uusi lauljaid juurde saada. See näitab, et huvi koorilaulu vastu hakkab kujunema juba varases eas ning seda saab toetada järjepideva muusikalise tegevuse kaudu.

4.2. Praktilised soovitused

Uuringu tulemuste põhjal saab välja tuua mitmeid praktilisi soovitusi, mis aitavad koorijuhtidel teadlikumalt toetada õpilaste motivatsiooni ja püsivust koolikooris. Esiteks on oluline kujundada koorist turvaline ja toetav keskkond, kus õpilased tunnevad end aktsepteerituna ning julgevad osaleda. Sotsiaalne kuuluvus on üks kesksemaid motivatsiooni mõjutavaid tegureid, mistõttu tuleb teadlikult toetada positiivset grupidünaamikat. See eeldab negatiivse käitumise ennetamist ja ka õpilastevaheliste suhete kujundamist.

Teiseks tuleks arvestada repertuaari valikul õpilaste taseme ja huvidega. Jõukohane ja arendav repertuaar tagab nii eduelamused kui ka toetab õpilaste enesekindlust ning motivatsiooni. Seetõttu on soovitatav liikuda lihtsamalt materjalilt keerulisemale järk-järgult ning pakkuda repertuaari valikul ka õpilastele meeldivaid ja tuttavaid teoseid.

Kolmandaks on oluline pakkuda õpilastele mitmekesiseid väljundeid esinemiste, projektide ja ühistegevuste näol, mis annavad tegevusele mõtestatud tähenduse. Kuna tegevuse tähenduslikkus on motivatsiooni püsimise seisukohalt oluline, suureneb õpilaste motivatsioon siis, kui nad kogevad kooritegevust millegi enamana kui pelgalt proovides osalemist.

Õpilasi tuleks teadlikult kaasata ka otsustusprotsessidesse, näiteks repertuaari valikul või tegevuste planeerimisel. See toetab õpilaste autonoomiat ning suurendab nende vastutustunnet ja seotust kooriga. Tulemused viitasid, et kaasamine aitab tugevdada õpilaste motivatsiooni ning loob tugevama sideme kollektiiviga. Lisaks võiks rohkem tähelepanu pöörata süsteemsele tagasiside kogumisele. Regulaarne tagasiside võimaldaks paremini mõista õpilaste vajadusi ja ootusi ning kohandada õppeprotsessi vastavalt nende kogemustele. See omakorda aitaks ennetada motivatsiooni langust ning toetada õpilaste püsivust kooris.

Koorijuhtide töö ei sõltu üksnes nende enda tegevusest, vaid ka koolipoolsest toest. Seetõttu on oluline, et kooli juhtkond väärtustaks kooritegevust ning toetaks seda nii ajaliselt kui ka ressursside kaudu. See võib hõlmata sobivate proovide aegade võimaldamist, tunnustust koorijuhi tööle ning võimalusi esinemiste ja projektide elluviimiseks. Selline tugi loob eeldused, et koorijuht saaks keskenduda sisulisele tööle ning õpilaste motivatsiooni toetamisele.

Lõpetuseks võib soovitada pöörata rohkem tähelepanu ka dirigentide professionaalsele arengule, eelkõige motivatsiooni toetamise ja noorte emotsionaalsete vajadustega toimetuleku valdkonnas. Kuigi dirigendid toetuvad suurel määral oma kogemustele, võiks süsteemne

koolitus ja praktiline tugi aidata neil oma töövõtteid teadlikumalt arendada ning paremini toime tulla erinevate väljakutsetega.

4.3. Uuringu piirangud ja edasised uurimissuunad

Käesoleva uuringu piiranguks võib pidada suhteliselt väikest valimit, mistõttu ei ole tulemused üldistatavad kõikidele koolikooridele, kuid võimaldavad sügavamalt arusaama uuritavast nähtusest. Samuti põhinevad tulemused koorijuhtide vaatenurgal, mistõttu jääb puudu õpilaste enda perspektiiv. See võib mõjutada tulemuste terviklikkust, sest õpilaste kogemused ei pruugi alati kattuda õpetajate vaadetega.

Edasistes uuringutes võiks keskenduda õpilaste kogemustele ja motivatsioonile nende enda vaatenurgast, et saada uuritavast nähtusest mitmekülgsem ülevaade. Samuti oleks väärtuslik uurida motivatsiooni muutumist ajas, eriti teismeeas ning analüüsida konkreetsete motivatsiooni toetavate meetodite mõju õpilaste osalemisele ja püsivusele.

TÄNUSÕNAD

Soovin tänada oma juhendajaid Kaie Mägimetsa ja Marvi Remmikut väärtusliku ja konstruktiivse tagasiside eest. Eriti tänulik olen Kaie Mägimetsale tema pühendumuse ja toetuse eest kogu töö valmimise vältel.

Täna kõiki uuringus osalenud õpetajaid, kes leidsid aega intervjuudes osalemiseks ning jagasid oma kogemusi. Nende panus oli käesoleva töö valmimisel väga oluline.

Südamlik tänu kuulub ka minu lähedastele ja kolleegidele toetuse, mõistmise ja julgustuse eest.

AUTORSUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö koostamisel on kasutatud tehisintellektil põhinevat tööriista ChatGPT abivahendina teksti keelelise selguse parandamisel, sõnastuse täpsustamisel ja allikate tõlkimisel. Tehisintellekti ei ole kasutatud töö sisuliste väidete, teaduslike järelduste ega allikate genereerimiseks. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kristina Sildos

/allkirjastatud digitaalselt/

14.05.2026

KASUTATUD KIRJANDUS

- Brophy, Jere 2014. *Kuidas õpilasi motiveerida*. Tallinn: SA Archimedes ja Leelo Jõulu.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Gümnaasiumi riiklik õppekava. Lisa 8: *Ainevaldkondlikud valikkursused*. (2023). Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määrus nr 2. RT I, 08.03.2023,3.
https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1080/3202/3006/18m_gym_lisa8.pdf
- Hallam, S. (2002). *Musical motivation: Towards a model synthesising the research*. *Music Education Research*, 4(3), 225-244. <https://doi.org/10.1080/1461380022000011939>
- [Õppekavast laulupeoni – eile, täna, homme | Õppekava infoportaal](#)
- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). *II kooliaste – muusika*.
<https://projektid.edu.ee/spaces/OKMV/pages/211453695/II+kooliaste+%E2%80%93+muusika>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a.). PK Muusika: Sissejuhatus. Õppekava veeb. [PK Muusika - Õppekava materjalide veeb - Õppekava materjalide veeb](#)
- Hendry, J., Lynam, E., & Lafarge, C. (2022). *Singing for wellbeing: Formulating a model for community group singing interventions*. *Qualitative Health Research*, 32(13), 1905–1918.
<https://doi.org/10.1177/10497323221104718>
- Härma, K., & Sepp, A. (2014). Laulmine. K. Kiilu & A. Sepp (koost), *Muusikaõpetuse didaktika* (lk 90-91). Print Best OÜ.
- Kikkas, E., Toomela, A. (Toim). 2015. *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine*. Tallinn: Eesti Ülikoolide Kirjastus OÜ.
- Krull, E. (2018). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu Ülikooli Kirjastus
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Kirjavara.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c733aed7-977a-4438-8485-c8ac2057c7b1/content>
- Lauristin, Marju; Vihalemm, Peeter 2013. *Minu laulu- ja tantsupidu*. Sotsioloogilise uuringu aruanne. Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus.
- Maslow, A. H. (2007). *Motivatsioon ja isiksus*. Mantra Kirjastus.
- Nemeržitski, S. (2020). *Lapse loovuse hoidmine ja arendamine*. E. Heinla (koost). Tartu: Atlex.
- Põhikooli riiklik õppekava (2024). www.riigiteataja.ee

Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 3: Ainevaldkond „Kunstiained”. (2023). Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määrus nr 1. RT I, 08.03.2023, 1.

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa3.pdf

Rahula, L. (2013). [Intervjuu kogumikus]. A. Soots, E. Üleoja, A. Leštšinski, M. Pullerits, K. Kiilu, & K. Puur (koost), *Kogemuste kuld*. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Päts, R. (2010). *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Kirjastus Koolibri

Ross, J. (2007). *Kaksteist loengut muusikapsühholoogiast*. Tartu Ülikooli Kirjastus

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.

Statistikaamet. (2024). *Rahvakultuuri harrastajad*.

<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/kultuur/rahvakultuur>

Stebbins, Robert A. 2007. *Serious Leisure: A Perspective for Our Time*. New Brunswick, London: Transaction Publishers.

Surva, H. (2013). [Intervjuu kogumikus]. A. Soots, E. Üleoja, A. Leštšinski, M. Pullerits, K. Kiilu, & K. Puur (koost), *Kogemuste kuld*. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Tervise Arengu Instituut. (2025). *Eesti laste vaimse tervise uuring*.

Vurma, A. (1996). *Laulja pill*. Helimõistatus OÜ.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/items/7881adff-264a-4d82-944e-933833e11e4e>

LISAD

Lisa 1 Küsimustik õpetajatele

Õpilaste motivatsioon kooris osalemiseks

1. Kuidas te kirjeldaksite II ja III kooliastme õpilaste motivatsiooni osaleda koolikooris ja milliseid motivatsiooniprobleeme olete täheldanud?
2. Millised tegurid teie kogemuse põhjal mõjutavad õpilaste soovi kuuluda koori?
3. Millised on teie kogemusel õpilaste peamised põhjused kooriga liitumiseks või sellest loobumiseks? Millist mõju omab seejuures laulupidu?
4. Kas ja kuidas annate õpilastele võimaluse kaasa rääkida repertuaari või tegevuste osas?
5. Kuidas mõjutab repertuaarivalik õpilaste motivatsiooni ja osalemistahet?
6. Millised traditsioonid on teie kooril?
7. Kuidas tegelete olukordadega, kus õpilased kaotavad huvi või motivatsiooni?
8. Milliste väljakutsetega olete kokku puutunud seoses õpilaste motivatsiooni langusega ning kuidas olete neid lahendanud?
9. Kas kooritegevus aitab kaasa õpilaste kuuluvustunde ja identiteedi kujunemisele?

Dirigendi meetodid muusikalise taseme hoidmiseks

10. Kas õpilaste motivatsioon on ajas muutunud?
11. Milliseid meetodeid kasutate muusikalise taseme saavutamiseks ja hoidmiseks?
12. Milliseid konkreetseid meetodeid kasutate motivatsiooni hoidmiseks ja tõstmiseks?
13. Millist tuge või koolitust olete saanud (või sooviksite saada) selles valdkonnas?
14. Millist rolli mängib koorijuhi suhtlusstiil ja emotsionaalne õhkkond õpilaste motivatsiooni kujunemisel?
15. Kuidas loote kooris keskkonna, kus õpilased tunnevad end turvaliselt ja kaasatuna?
16. Kuidas reageerite, kui õpilased tunnevad end ebaturvaliselt või ei tunne end kaasatuna?
17. Kuidas toetate õpilaste enesekindlust ja kompetentsust kooriproovides?

Dirigendi loodud keskkond ja töö väljakutsed

18. Millist rolli mängib tunnustamine õpilaste motivatsiooni hoidmisel teie arvates?

19. Kas ja kuidas te kogute tagasisidet õpilastelt oma juhendamistiili või proovide kohta?
20. Kas koorilauljatel on koorisisesed rollid?
21. Kuidas tajute kooritegevuse väärtust hariduslikus ja sotsiaalses kontekstis?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristina Sildos,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **Koorijuhtide meetodid õpilaste motivatsiooni hoidmiseks II ja III kooliastme koolikoorides**, mille juhendajad on Kaie Mägimets ja Marvi Remmik, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristina Sildos

14.05.2026